

**MANİSALI
YİĞİTBAŞI VELÎ
AHMED ŞEMSEDDİN-İ MARMARAVÎ
SEMPOZYUMU
26 Nisan 2008**

BİLDİRİLER

Hazırlayanlar

Mehmed Veysî Dörtbudak

Gürol Pehlivan

Manisa 2009

Yiğitbaş Vakfı Yayınları: 1
MANİSALI YİĞİTBAŞI VELİ
AHMED ŞEMSEDDİN-İ MARMARAVİ SEMPOZYUMU

26 Nisan 2008

BİLDİRİLER

Yayına Hazırlayanlar

Mehmed Veysi Dörtbudak

Gürol Pehlivan

Bant Çözümü

Abdullah Balcı, Gülcihan Pehlivan, A. Ekrem Dörtbudak

Kapak

Nuri Erdem

© YİĞİTBAŞ VAKFI, 2009

Bu kitapta yer alan bilgi, fikir ve hükümlerin yanı sıra kullanılan dile ilişkin tüm sorumluluk, sadece yazarlarına aittir.

Birinci Basım: Nisan 2009

Baskı Adedi: 2000

ISBN 978-605-60579-0-8

Emek Matbaacılık-Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Anafartalar Mah. 3. Sk. No: 8/A MANİSA

Tel: 0236 231 13 01 Faks: 0236 232 20 21

MANİSA – 2009

YİĞİTBAŞI VELİ'DE VARLIK DÜŞÜNCESİ

Prof. Dr. Mahmut Erol KILIÇ**

Vakti şerifler hayır olsun, Hayırlar feth olsun, şerler def olsun...

Burada Anadolu'yu, özellikle de manevî Anadolu'yu, maneviyattan kalkarak da onun dışavurumu olan, zahire yansıması olan taşını toprağını irfâna boyamış âriflerimizden birini tanımak üzere toplandık. İnşallah bu bilgelerin irfanlarını günümüz insanı bizler, hakkıyla öğrenip, öğrendikten sonra kendi hayatımızda tatbik edebilirsek şayet bir zamanlar üstün, kâmil insanların değil her şehirde, her kasabada, her köyde adetlerinin fazla fazla olduğu o dönemlerdeki o yüksek seviyeyi tekrar yakalarız ümidi içersindeyiz. Bu bir niyazdır, bu bir duadır inşallâh.

Âriflerin sohbetinin yapıldığı yere rahmet iner. *Yetenezzelü rabbe ente zikri sâlihîn*. Sâlihlerin zikrinin yapıldığı yere rahmet iner. Sâlihlerini anmaktan, âriflerini anmaktan uzaklaşan toplumlar, zannedilmesin ki bu şekliyle boşta kalırlar. Âlemde boşluk yoktur. Sâlihlerini zikretmeyen, sâlihlerini âbidlerini anmayan ve onların hakkını teslim etmeyen kişiler ve milletler inhitâta uğrarlar.

“Yükselmek, yükselenleri izlemekle olur.” Binaenaleyh “Yükselemediyse, yükselenlere bizden bin selâm olsun!” demek suretiyle başta bütün müslümanların kıblesi yani iktidâ ettiği o büyük ruh, o büyük sultan, Yiğitbaşı Veli Hazretleri'nin adeta bir tür ilk mürid dediği –Cenâb-ı Allâh'ın mürşid dediği- bir yer var. İlk mürid dediği Hazreti Muhammed (S.A.V.) Efendimiz'e de salavat getirmekle nasıl bir müslüman, onunla kendisi arasında manevî bir yol açıyorsa; ölmüş, vefat etmiş bir insanla bugün günümüzde öyle din anlayışları, İslâm yorumları var ki adeta bizim Peygamberimiz'e salavat getirmenin rasyonel temelleri olmadığını ispatlamaya çalışan –maalesef ben de bir ilahiyatçıyım maalesef diyorum-

* Bant çözümü Abdullah Balcı tarafından yapılmıştır.

** Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tasavvuf A.D. Öğretim Üyesi İSTANBUL. mahmud@hotmail.com.tr

ilahiyyatçılar var. Yani salavat getirmenin ne anlamı olabilir ki! Salavatı hâlâ anlayamayan maalesef bazı müslümanlar olabilmekte. Çünkü ölmüş bir insan, gitmiş bir insan. Ölen nedir? Ölmeyen nedir? Nereye biz salavat nereye biz salât göndermek suretiyle, hangi cümbüşe katlıyoruz. Bütün kâinat, bütün evren bütün âlem, Allah'la beraber habibine salavat getiriyorsa, sen de o kozmik sisteme katıldığın anda, zaten o orkestranın içerisinde, o ahengin içerisinde yer alır ve ondan da feyzini alırsın. Ama cızırtı yaptığın zaman –ona müzisyenler detone diyor- efendim, cızırtı yaptığın zaman akort bozuluyor, ahenk bozuluyor, sistem bozuluyor. Maalesef özür diliyorum bazı modern ilahiyyatçılar da, cızırtı yapabiliyoruz bizler, inşallah bunları size aktararak samimi ihlâsınızı zedelememiş olurum.

Benim sizlere 20 dakika içerisinde arz etmeye çalışacağım husus, İslâm tasavvufunda âriflerin, bilgelerin varlık anlayışı dediğimiz konunun vucûd –eski tabirle vucûd ve merâtübü'l-vucûd denilen- vucûd mertebeleri, varlık ve varlık mertebeleri denilen konunun Hazreti Pîr Yâğıtbaşı Velî Hazretleri Efendimiz'de nasıl anlatıldığı, nasıl anlaşıldığı nasıl anlatıldığı konusunda. Tabii ki elimize metinleri veren, bu zatın metinlerini bize tanıştıran çok saygı değer kardeşim Ahmed Ögke beyefendiye bu açıdan şükranlarımızı arz ediyoruz. O bizim elimize metinleri verdi, o hazretin üzerinde çalıştı, bizler de şimdi o metinleri anlayarak, zevk ederek bir şeyler anlamaya çalışıyoruz.

Cenâb-ı Pîr Hazretleri der ki: Kâmil birine yetişemeyen kimse her gün bizim eserlerimizden, bizim kitaplarımızdan sekiz sahife kıraat eder ve anlamaya çalışırsa yani üzerinde teemmül ve tekemmülde bulunursa biz onu bulunduğu yerden alır, urûc ettiririz. Yani bir şekilde alır ... metinden yükseltiriz. O metinlerle beraber onu yükseltiriz. Neden böyledir? Çünkü kelâm-ı ehlullâh, lutfullâhtır. Yani Allâh dostlarının kelâmı sözü, başka yazarların ve çizerlerin eserlerinin, görüşlerinin sâdır olduğu, çıktığı yerden çıkmaz. Onların görüşlerinin, fikirlerinin çıktığı yer, modern yazarların düşündüklerinden farklı bir yer olduğundan dolaydır ki o kelâm bâkîdir, o kelâm hemen ölmez. Görüldüğü gibi, zaten şu an Yâğıtbaşı Velî Hazretleri'nin döneminde yaşamış bir hayli insan vardı. Belki bir hayli bürokrat vardı. Belki bir hayli bilim adamı vardı. Onların adlarını belki biz anamıyoruz bile. Tarihin değirmeninin öğüttüğü binlerce insanlardan birisi olarak o fikirler, o görüşler, o şahıslar öğütülüp gitti. Ama şu an hâlâ üzerinden 500 sene geçtiyse biz bir kişi için topluyoruz, onun görüşleri.

için toplanıyoruz. Hep o tür insanlar için toplanıyoruz. Cenâb-ı Pir için toplanıyoruz. Tabii bir ay sonra İstanbul'da onun üzerine uluslararası bir konferans olacak. Geçtiğimiz yıl Hazret-i Mevlânâ için toplanmaya çalıştık. Türkiye'de ve bütün dünyada hatasıyla sevabıyla bir şeyler yapılmaya çalışıldı. Bunların hepsi şunu gösteriyor ki; Nutk-ı ehlullâh, âb-ı hayât suyundan içmişlerin nutku olduğu için, ölümsüzlük makamına ermiş sözlerdir. O nutuk dölleyici bir nutuktur. O nutku kulağıyla işiten istidâdı varsa alıcı bir kabiliyette ise kulaktan kalbe intikal eder. Hepimizde inşallâh...

Vücûd konusu felsefecilerin daha çok ontoloji dedikleri bir husus ve günümüzde bu konuyu sadece felsefecilerin işlediği zannedilir. Oysa ki –tabii ki onlar da işlemektedirler- herkes kendi zaviyesinden hakikate bakmaktadır. Herkes hakikate durduğu yerden bakmaktadır. Zaten “İhtilâfu'l-akvâl bi ihtilâfi'l-ahvâldir” yani sözlerin görüşlerin farklılığı, kavlin farklılığındandır, haller farklı olduğu için, esmâ muhtelif olduğu için, âlemde biz buna çatışma var zannediyoruz. Çatışan bir şey yok aslında. Esmânın kendi arasındaki cilveleşmesini biz çatışma zannediyoruz.

İslâm tasavvufunda özellikle Şeyh-i Ekber Muhyiddîn İbn-i Arabî Hazretleri'nin temsil ettiği ekberî ekol denilen ekberî mektep denilen bir bakıma ekoller üstü tarikatler üstü bütün tarikatlere ruhu veren, üfleyen her tarikatte her yolda adeta o neşveyi bulduğumuz mektepte Muhyiddîn Arabî'nin mektebinde varlık ve varlık mertebeleri görüşü biraz daha fazla dile getirildiği için zannedildiği için zannediliyor ki bu sözleri ilk defa konuşan, dile getiren Şeyh-i Ekber Muhyiddîn-i İbn-i Arabî Hazretleri'dir. Kendisi der ki; Biz bizden evvel bizden evvelkilerden farklı bir şey söylemiyoruz, sadece bizim onlardan farkımız bize yaz denildi, emirle yaz denildiği için yazıyoruz, ama zannetmeyin ki –bazıları zannederler ki Şeyh-i Ekber her şeyi açıkladı, fazlasıyla açıkladı, hatta fazla açıkladı, açıklaması gerektiğinden daha fazla açıkladı diyenler var- diyor ki hayır biz bize çizilen bir sınır var, bir had var, biz haddimizi biliriz, bir yere kadar aç denildi açtık ama her şeyi de açmış değiliz. Binaenaleyh biz tasavvufun varlık görüşlerini daha çok Cenâb-ı Şeyh-i Ekber'in eserlerinden, fikirlerinden öğrenmekteyiz ve görüyoruz ki âriflerin hangi dili kullanıyor olursa olsunlar, lisanlarındaki ayrılıklarından lisan ayrılığı bunların hepsi sıfatlardaki tezâhürî ayrılıklardır. Cinsiyette efendim, kavimde milliyette ayrılıkların hepsi arazîdir, aslî değildir. Aslî olan o içteki manevî, enfüsî

elde edilen mertebedir. O açıdan baktığımız zaman Cenâb-ı Şeyh-i Ekber'in Arapça olarak söylediği şeylerin aşağı yukarı aynılarının varlık konusunda Yiğitbaşı Velî Hazretlerinde de tekrarlandığını, aynen tekrarlandığını görmekteyiz. Bu da İslâm irfânının aynı kaynaktan beslendiğinin de bir tür isbatıdır. Hepsi hakikât-ı Muhammediyye neşvesinden aldıkları için diller farklı olabiliyor, üslupta biraz farklılıklar olabiliyor ama özde hepsi aynı şeyi söylüyor. Zaten hem-zebânî diyor Hazreti Mevlânâ. Aynı gönlü paylaşmak, aynı dili paylaşmaktan evladır. Varlık mertebeleri yani kainatın, insanın âlemin evrenin ne dersiniz deyin zuhura gelişini anlatan eserlerde sırf insan havsalası daha rahat anlasın diye tasnif yapıldığını görmekteyiz.

Cenâb-ı Şeyh-i Ekber der ki: Hepimiz âlemi anlayalım diye tasnife tabi tutuyoruz, fakat bu tasnif tıpkı yeryüzünün meridyenleri gibi mevhum çizgilerdir. Yani bugün bakınız 22 derece batı 65 derece doğu enlemi boylamı diye bazen şeyler duyarsınız meteorologlardan vesaire. Yani yer yüzü küresi üzerinde çizgiler var ve o çizgiler işte ekvator kuşağı var ekvatorun üstündekiler altındakiler böyle bir çizgi yok böyle bir çizgiyi yeryüzüne kimse çizmiş değil. Meridyenler yok, çizilmiş değil aslında. Ama biz insanoğlu tasnif ederek bazı şeyleri rotasyonlarını tayin edebildiğimizden dolayı biz muhayyel olarak böyle bir ayırımı bulunmaktayız. İşte Cenâb-ı Şeyh-i Ekber diyor ki birazdan aktaracağım o varlık mertebelerini, vucûd mertebelerini anlatırken Yiğitbaşı Velî'de iki üç dört mertebede müttefik olarak aynı şeyleri söylüyor, bu çizmiş olduğumuz mertebeler aslında mevhum mertebelerdir. Yani çizgilerdir, isimlendirmelerdir. Birazdan sayacağız onları. Bu isimler aslında biz anlayabilelim diye söylenen isimlerdir. Binaenaleyh bazı âlimler varlık mertebelerini, daha doğrusu Hak Teâlâ'nın yani varlık mertebesi dediğimiz şey Hakkın huzuruna eriş basamaklarıdır. Bu basamakları bazı üçlü hatta ikili ardından üçlü ardından dördü ardından beşli yedili dokuzlu kırklı yüzlü tasnifler hâlinde anlatan ârifler var. İşte Abdülkerim Cîlî'ye bakıyoruz kırkıyı kabul ediyor Sadreddin Konevî Hazretlerine bakıyoruz beşliyi tercih ediyor, Cenâb-ı Şeyh-i Ekber yediliyi daha çok kullanıyor. Bunlar felsefede olduğu gibi birbirinden ayrı görüşler, ihtilafı konular olduğu gibi gelebilir bizlere zahiren baktığımız zaman. Birisi beş diyor, birisi dördü diyor, birisi altı diyor. Ferganî Hazretleri altı tasnif yapıyor. Demek ki aralarında görüş ayrılığı var. Değil aralarında görüş ayrılığı, hepsi aynı şeyi söylüyor. Fakat tasnif yaparken ilk mertebeyi birisi üçe

böldüğü zaman size o zaman yedili tasnif çıkıyor. Birinci mertebeyi tek bir cümle olarak aldığınız zaman bir bütün olarak aldığınız zaman, beşli tasnifi kullanmış oluyorsunuz. Dolayısıyla mücmelen anlatmak, mufassalan anlatmak gibi topluca anlatmak yayararak anlatmak gibi bir pedagoji, bir didaktik farklılık vardır. Yoksa özde bir farklılık yoktur.

Şimdi bu mertebeleri bir kere -lafı çok uzatmayalım ama- âriflerin sohbetlerinde çok aslında sohbetlerde dahi bunlar kitaplarda dahi bunlar şu şekilde aktarılır: Vucûd mertebeleri seyr-i sülûkle kişinin keşfedeceği makamlardır. Bunların bir yere kadar ancak dile gelebilir. Biz şu an söylene geldiği onların dile getirdiği kadarıyla bunları biz dile getiriyor değiliz. Biz sadece ne yapıyoruz? Guya ilim adamıyız. Bizle sizin aranızdaki tek fark, işte iki üç tane dil bildiğimiz için oradan çalışıyoruz size naklediyoruz; ama biz çaldıkça mirî malı çalışıyoruz. Aramızdaki fark bu. Yoksa bu bilgileri biz indirdik, biz getirdik getiriyoruz demiyoruz. Ben şahsen kendi adıma söyleyemem. Peki o indirenler ne demişler. Onlardan naklediyoruz. Eğer bir şey katmadan olduğu gibi bir geleneği nakledebilsek, ne mutlu bize. Eğer nefsimizden her hangi bir şey buna katıp da yolu bozuyorsak da başta yol sahiplerinden özür dileriz.

Birinci makama "Lâ-taayyün" diyorlar. Lâ-taayyün yani daha hiç bir şeyin kendisinden dışarıya vurulmadığı, taşmadığı kendi halinde müstahak olduğu bir hal. Küntü kenz denilen makam. Yani gizli bir hazine idim, henüz taşmadım. Bütün bütün hazinenin kendisinde toplandığı "ke ennalâhe velem yekûn vele şey'en 'akar" O vardı, onunla beraber hiç bir şey yoktu, sözünün geçerli olduğu mertebe. Yalnız ve yalnız O var. Tabii ki devam ediliyor. "Ev kemâ kan" Yani şimdi sanki ondan başkası var. O zaman öyleydi de. Şimdi o var ben de varım. Özellikle bazı ilahiyat anlayışlarında işte Allâh var, mutlak varlık. Bugünkü varlık olarak da ben de varım. Allâh var ben de varım, tasavvufta şirktir. Kelâm ilminde, ilmihâlde müftü efendide başka olabilir ama tasavvufta bu şirktir. Hepsi saygı duyduğumuz yaklaşımlar, ama tasavvufta Allah var fakat ben de varım dediğiniz nokta da şirke giriyorsunuz. "İllâ hû" yalnız O var. O var olduğunda sen onu ispat ettiğinde vâ oluyorsun. Eğer var olabiliyorsan... Dolayısıyla başında yok olan, sonunda da yok olacak olan şeye, mantık ilminde ortasıyla hükmedilir. Başı yoktur, sonu da yoksa ortası da yok demektir. Başında yoktu, sonunda da yok olacak ama ortada ben varım gibi bazı laflar söylemeye kalkıyor. O bilimsel açıdan da muhaldir, mümkün değildir.

“Lâ-taayyün” İşte bu lâ-taayyün daha kendisinden hiç bir sıfatın hiç bir e’fâlin neş’et etmediği, taşmadığı o halden, kendi kendini bildiği o halden ilk isim ilk isim çıkıyor ki o isim Muhabbet esmâsıdır. Bütün diğer isimler hâlâ kilitli, henüz açılmadılar. Ama bir isim oradan kullanıma açılıyor tabiri câizse. O da Muhammed ismi. “Ve ehbattü en uhtü hü” demek suretiyle çünkü kendileri mahfiyen “Ben gizli bir hazine idim. Bilmekliği diledim, bilinmekliği sevdim. Buradaki “ahbebtü” fiili Arapça’da istemek irade etmek gibi anlamlara da gelen ama içinde “hub” da olan bir istek. Yani buna pasion deniliyor, frenkçesinde. Arzu duymak, iştıyak duymak, arzulamak, sevmek anlamında. Bu açıdan tasavvuf metinlerinde ilâhi yaradılışın, aslında bir aşk hikayesi olduğunu söylerler. Zaten tasavvuf dediğimiz şey, İslâm dinini anlamaya çaba sarfeden müslümanların geliştirmiş olduğu modellerden bir modeldir. Şunu biliniz ki her peygamberin mesajı, ondan sonra gelen âlimler ve âriflerin geliştirdiği modellerle anlaşılır. Her dinde bu böyle olmuştur. Siz buna mezhep deyin, siz buna ekol deyin, mektep deyin ne dersiniz deyiniz, ama her zaman her dediğimiz mesajı o kurulan modeller üzerinden modellemeler üzerinden anlaşılır. İslâm dinini anlamaya yönelik Hazreti Muhammed’in (S.A.V.) mesajını anlamaya yönelik tesis edilen modellerden birisi bizim ârifler ve velilerle bildiğimiz “Hakikat-ı Muhammediyye”ye tâbi vâris-i Muhammediyye olan kimselerin mesajıdır.

Oturum başkanımız vakit bitti diyor. Ben daha okuyacağımı okumadım. Gördüğünüz gibi vücûd mertebelerinin en altı olan içinde bulunmuş olduğumuz bu şهادet âlemine gelemedik, daha altı tanesini sayacaktık. Şahadet âleminin bir özelliği de illetli, sınırlı bir alem olması. Burada vakit sınırlı, insan ömrü sınırlı, her şey sınırlı. Lafı çok uzattığınız zamanda ne oluyor, laf maksadından dışarıya çıkıyor. Çünkü vakit sınırlı. Efendim yüksek merhametinden istifade ederek bir dakikalık bir su-i istîmâlde bulunacağım. Bir dakika, iki dakika içersinde Yiğitbaşı Veli Hazretleri’nin bir yer okuyacağım şeyi kaldırdım ama şu muhabbet kelimesi üzerine söylediği şeyi vücûd mertebeleriyle ilgili olanı aktarmak istiyorum. Diyor ki: Mâye, bu mâye tabiri çok güzel oturuyor, çok kullanılıyor, Yiğitbaşı Veli Hazretleri mâye tohum öz bu manada bizde günümüzde bakınız nasıl yediğimiz içtiğimiz bazı şeylerde tohumlar bozulduysa genlerle oynandıysa düşüncelerimizin de genleriyle oynandı. Geleneğimiz bozuldu, mâyemiz bozuldu. Mâye bozulduysa kimyâmız bozuldu. Kimyâ bozulunca toplumumuz bozuldu. İla ahir bozuklukların

teselsülünü burada anlatmayalım ama aslı mâyeyi anlatırken diyor ki: Kâlallâhu Teâlâ “Lekad hâlekte’l-insân fi ahsen-i takvîm” Biz insanı mükemmel surette yarattık. “Sümme redednehü esfel-i sefilîn.” Sonra o aşağıların aşağısına indi. Ve ilk yaradılan Peygamber Efendimiz’in yaradılışı şerifi “Evvele mâ sadakallâhu âkılîn” Allah’ın ilk yarattığı şey benim aklımdır diyor. Veya “Allahın ilk yarattığı şey, benim nûrumdur” dediği o lâ-taayyün makâmını hakikat-i Muhammediyye olarak tezâhür edişini, yalnız sıkı durun o hakikat-i Muhammediyyenin yaradılışını daha o arsa-yı uluhiyyet içersinde olduğunu söylüyorlar ki bunun hakikatini idrâk edebilmek için tarihte çok canlar verildi. Çok şehitler verildi. O açıdan denilir ki Hazret-i Muhammed’in hakikatini bilmek, bildikten sonra da dilini tutabilmek çok zordur. Dilini tutmazsan Molla Kâsım gibi biri keser o dili.

Allah u Teâlâ muhabbeti evvela nûr-ı Muhammediyye ile evvela âlem-i lâhûtta halkeyledi. Kendisi söylüyor, kendisinden naklediyorum. Nûr-ı Muhammediyye’yi âlem-i lâhûtta halkeyledi ve mürid menzilesini tutup bir nurdan kandille halvet ettirdi. Yani o anlatışa bakınız arkadaşlar yani çok muhteşem bir anlatış Hakikat-ı Muhammediyye’yi Nûr-ı Muhammediyye’yi yarattıktan sonra muhabbetle onu bir kandil içersinde... Bunların hepsinin Kur’an’a referansları var, atfları var. Kandil içersinde halvet ettirdi. Adeta onu mürid ettirdi. Kendisi burada mürşid makamındaydı. Mürid ile mürşid ilişkisini ilk olarak hakikat-ı Muhammediyye ile Hak Teâlâ arasındaki irtibata dayandırıyor. Burada bin sene birinci esmâyı târif etti. Bin sene ikinci esmâyı târif etti. Bin sene üçüncü esmâyı târif etti. İla ahir esmâ-yı seb’a dediğimiz veyahutta ümmühât-ı seb’a dediğimiz yedi asıl esmâyı bitirdikten sonra tekâmül ettikten sonra varlık mertebelerinde kemâle doğru erdi. Sonra Kur’an da iniyor, başka şeyler söylüyor, ama vakit yetmiyor...

Efendim hepimizi saygı ve hürmetlerimle selâmlıyorum.

